

Chętnik, Adam

"Z ziemi kurpiowskiej" : przesłanie Adama Chętnika do młodzieży szkolnej

---

Zeszyty Naukowe Ostrołęckiego Towarzystwa Naukowego 18, 227-231

2004

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

„Z ZIEMI KURPIOWSKIEJ”

Przesłanie Adama Chętnika do młodzieży szkolnej

„W tym jednym świętym słowie - Polska
Zawarto całą historię trudu, znoju,
Lecz i krwi wielu Pokoleń Twoich Dziadów,
Którzy tę Polskę stworzyli dla Ciebie...”

(A. Chętnik - „Odezwa do Junaków”)

Powyższy fragment pochodzi z okresu historii, gdy Polska zmagala się z przeciwnościami czasu zniewolenia, nadziei, gdy kształtowała się narodo-wa, polska i kurpiowska moralność polskiej młodzieży. Jako twórca „Junac-twa,, Adam Chętnik wierzył głęboko, iż młodzież jest skarbnicą wartości, przyszłością Polski i Kurpiowszczyzny.

W Nowogrodzie w r. 1939 w opracowaniu „O junactwie i Junakach” pi-sał, iż

„... Wielkie rzeczy tworzą się nieraz z drobnych na pozór epizodów Sama nazwa „Junak,, do dziś się utrzymała i metody pracy mają swe właściwe miejsce w życiu mło-dzieży, a nasze dawne ideały są również do dziś ideałami najdzielniejszych synów Polski”

W „Projekcie Statutu Organizacji Junackiej,, proponował, by zaintereso-wać młode pokolenie lotnictwem, co ułatwiłoby młodzieży zapoznanie z tak ważną dziedziną, co byłoby nie bez wpływu na gotowość obronną Kraju.

Nakładem biblioteki „Drużyny,, wyszło około 30 książek dla dzieci i mło-dzieży - był to cenny materiał do pogadank, urządzania gier i zabaw, te-atrów amatorskich.

Poprzez literaturę junacką Adam Chętnik pragnął, by młodzież wiejska stworzyła ruch polski i narodowy zgodny z naturą i duchem młodzieży.

Przytoczę kilka opracowań, m. in. „Harcerstwo w Junactwie,, „Harce ju-nackie w zimie,, „Gry i zabawy junackie,,

Uważał, iż wycieczki winny być prowadzone przez szkoły wiejskie i być „obowiązkowym przedmiotem wychowania młodzieży,,

Jako twórca i redaktor „Drużyny,, - pisma dla młodzieży, zwracał się z

apelem do Młodych, w których wielkie nadzieje w słowach:

„Otóż my młodzież powinniśmy przede wszystkim żyć, żyć jak tego wymagają obowiązki względem Boga, religii, rodziny i Ojczyzny.

Żyć to znaczy pracować i przezwyciężać przeszkody waląc w nie swoją wolą jak taranem w mur średniowieczny,,.

Jako twórca idei regionalizmu, u której podstaw leży miłość do Ziemi Rodzinnej, kultywowanie tradycji przodków, poszanowanie historii, zabytków przeszłości - reliktywów starej słowiańskiej kultury - zawierzył młodemu pokoleniu, choć zatroskany o przyszłość polskiej młodzieży zadawał sobie pytania:

„Czy młodzież nasza polska będzie myśleć i czuć po polsku? Czy przyświecać jej będą niektóre piękne dawne ideały: <<Przez zabawę do oświaty>>,,.

Starał się, by młodzież oprócz nauki, pracy, kultywowała folklor: muzykę, taniec, śpiew, i uczył ją szacunku do wszelkich przejawów sztuki i twórczości ludowej.

Pisał przed laty:

„...Nam młodym należy się rozrywka, my musimy się bawić, bo zabawa i rozrywka potrzebne nam są do życia jak praca, jak światło....,,

„...Niech rozjaśni czoło wesoły wiersz lub monolog, niech teatr rozwija w nas uczucie i sztukę...niech zabawa nas uszlachetni,,.

Adam Chętnik wyznał, iż największym skarbem narodu jest młodzież, broniąca w przyszłości barw Ojczyzny w kolorze narodowych natchnień, zrywów patriotycznych i ciągłego kultywowania ideałów wolnościowych.

Choć twórczość związana była z realiami czasów wojny - i związana z suwerennością Polski - ideały przyświecające młodzieży - patriotyzm, poszanowanie tradycji przodków, duma narodowa z chwalebnej przeszłości, praca dla potomnych są do dziś aktualne szczególnie „w drodze do kulturowo zjednoczonej Europy,,.

Dziś wartości kulturowe przekazywane młodzieży są ciągiłością w historii

i tradycji jako czynnik wychowania patriotycznego, i jako obowiązek rodaków wobec Ojczyzny i przyszłych pokoleń. Edukacja regionalna, której celem jest obrona tożsamości ludowej i narodowej to nic innego jak kontynuacja wartości, które przekazywał młodzieży Adam Chętnik - wszak miłość do Ojczyzny bierze swe źródła w ukochaniu Rodzinnej Ziemi - Przodków.

Autor w latach 30-tych przekazał młodzieży przesłanie, mówiące o łączności z dawną historią, tradycją i kulturą.

„U młodzieży należy wzbudzać patriotyzm najpierw mały miejscowy, niemal zaściankowy, potem patriotyzm ten rozszerzać na całą okolicę, na całą Polskę”.

W broszurze „O powstaniu Muzeum w Nowogrodzie,, Adam Chętnik napisał o przyczynach dla których ono powstało, kierując swój apel do młodzieży:

„Dla młodszego pokolenia, młodzieży okolicznej i dalszej muzeum było bodźcem do poszanowania miejscowego tworzywa w dziedzinie zdobnictwa i całej sztuki tego ludu ... Młodzież patrząc na misterne wycinanki, świątki, ozdoby chat, rzeźbione laski, uczyła się z przeszłości brać siły...”

Adam Chętnik walczył poprzez cały okres pracy społecznej jako pisarz i patriota, historyk kultury, o język polski w szkołach.

Nakładem „Czytelni Nadnarwiańskiej,, w r. 1925 ukazało się opracowanie Autora „Tajne nauczanie w łomżyńskim - notatki i wspomnienia spod zaboru rosyjskiego 1900 - 1910,, w którym opisuje tajne nauczanie i pomoc organizacji niepodległościowo - narodowych w organizacji tajnych kompletów nauczania.

W Nowogrodzie w r. 1935 nakładem „Czytelni Nadnarwiańskiej,, ukazała się broszura „Niech żyje szkoła Polska!,,. Adam Chętnik opisuje młodzieży polskiej pisząc, iż

„...dzieci posiadały w swoich młodych serduszkach ukochanie Polski i języka ojczystego,,.

Mamy prawdziwie polską szkołę w Wolnej Polsce, o którą walczyli w latach zaboru rosyjskiego nasi ziomkowie, prześladowani i aresztowani i na przestrzeni przeszłych wieków.

Warto dodać, iż Adam Chętnik w okresie plebiscytu w r. 1919 - na Warmii i Mazurach mobilizował poskich nauczycieli z miejscowości przygranicznych do włączenia się w sprawy plebiscytu.

Zakończę fragmentem utworu „Do Młodych,, (r. 1911 - z czasopisma „Zorza,,).

„Do czynów - hej młodzi - niech
Zniknie zwątpienie
Co ciało osłabia i ducha
Do pracy się weźmy - oczyścić sumienie
A w serce nam wstąpi otucha”

Adam Chętnik mimo sędziwego wieku wyznawał idee, wartości młodego pokolenia, marzenia o lepszej przyszłości dla ludzi Ziemi Kurpiowskiej, miłość do twórczości wyrosłej z potrzeb ducha i serca tego ludu, którego historia pisana jest tragicznymi kartami, bohaterstwem, a Ziemia zroszona krwią Kurpiów kochających wolność, dziś jest dla nas bohaterem romantycznym, który chodząc mocno po piaskach i lasach kurpiowskich jednocześnie kształtował na miarę czasów ówczesną rzeczywistość i zostawił nam przesłanie, jako znak „Czasu, wyzwania i nadziei”.

„Kurpiowskiej historii etos przedłużają
współcześni
Chcę posłuchać pieśni kurpiowskich borów
I w zadumie nad Ziemią Rodzinną
w barwną wiosnę
Odszedłem.....a przecież w perspektywy
dal patrzę...”

Jako patron Szkoły w Nowogrodzie, kreator wizji Polski - wolnej, niezawisłej, samorządnej, w której ideałami młodzieży są: Bóg, Honor, Ojczyzna - Adam Chętnik choć nie dożył Ojczyzny niepodległej i wolnej, o którą przez całe życie walczył - dziś jest dla nas ostoją wartości, na których młodzież kształtuje swoją osobowość i ideały.

Dziś w dniu Edukacji Narodowej jestem myślami z kadrą nauczycielską, z wychowawcami, dzięki którym poprzez edukację regionalną młodzież poznaje korzenie ludowe i narodowe, by poprzez znajomość kultury Małych Ojczyzn pogłębiać swą polską tożsamość.

Na koniec o roli Kościoła w wychowaniu młodzieży. Różne były koleje

naszych rodowych dziejów - od wieków towarzyszył im Kościół, wokół którego przetrwały ponadwiekowe ideały prawdy, dobra, piękna oraz najwspanialsze kurpiowskie obrzędy i zwyczaje. Rola Kościoła jest ogromna - w przekazywaniu dziedzictwa kulturowego poprzez przyjęcie wartości chrześcijańskich i humanitarnych.

Zakorzenie w przeszłości kulturowej - to przekazywanie młodzieży i przejęcie przez wartości religii, historii i kultury. Nie ma przyszłości bez przeszłości.

Niech słowa patrona szkoły:

„Przyszłość lepszą budować, a z przeszłości brać siły”

- będą dla Was - droga młodzieży - drogowskazem na drogach wyborów życiowych.

Opracowała:

Ewa Chętnik-Donatowicz